

Het samenleven met wolven

Samenleven is een compromis

Mijn missie

Zorgen dat zo min mogelijk mensen last hebben van de wolf

Wat is een wolf?

- Roedeldier, bestaande uit gezin waarbij ouders jagen
- Territoriumgrootte is afhankelijk van voedselbeschikbaarheid
- Dieet van vrijwel alle wolvenroedels 90% of meer wilde hoefdieren
- Wolven zijn schuw: natuurlijke verstoringsafstand naar mensen is $\pm 100\text{m}$.
- Wolven zijn neofoob en risicomijdend, ze moeten morgen ook jagen.
- Wolven zijn ook lerende dieren, elke roedel een eigen cultuur.
- Surplus killing komt in natuur zelden voor, vooral instinctief.
- Jonge wolven kunnen lange reizen maken, bijv. vanuit Duitsland naar Spanje.

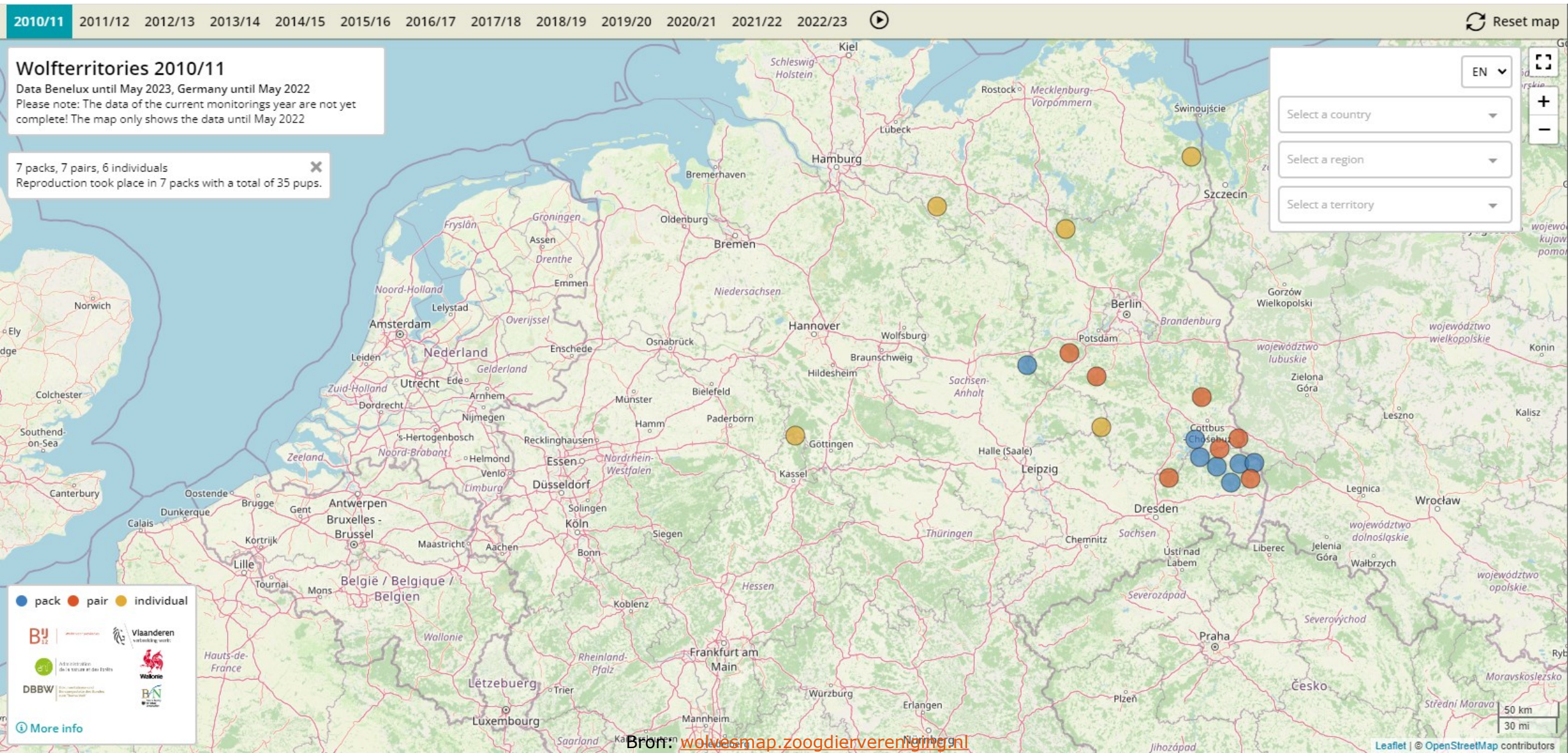
Stelling: wolven wennen in NL onnatuurlijk veel aan mensen

- Om waar dan ook in de wereld te overleven, wennen wolven aan hun omgeving
- Menselijke bebouwing en infrastructuur is voor een wolf niet 'eng'
- Herkenbare menselijke activiteiten zijn wel 'eng'
- Het gaat om de vraag "Wat doet een wolf zodra hij een mens ziet?"
 - wolven kunnen even nieuwsgierig je bekijken, en meesten zullen situatie verlaten
 - wolven reageren met spanning indien met grote snelheid benaderd (fiets/paard)
 - wolven zijn nieuwsgierig naar honden, maar de angst voor de mens is groter
 - problematisch wanneer herhaaldelijk <30m en/of laconiek gedrag richting mensen
- Ingrijpen hoort bij het compromis dat samenleven is.
- Ingrijpen wordt gefrustreerd bij de enorme onderbouwing die rechters verlangen

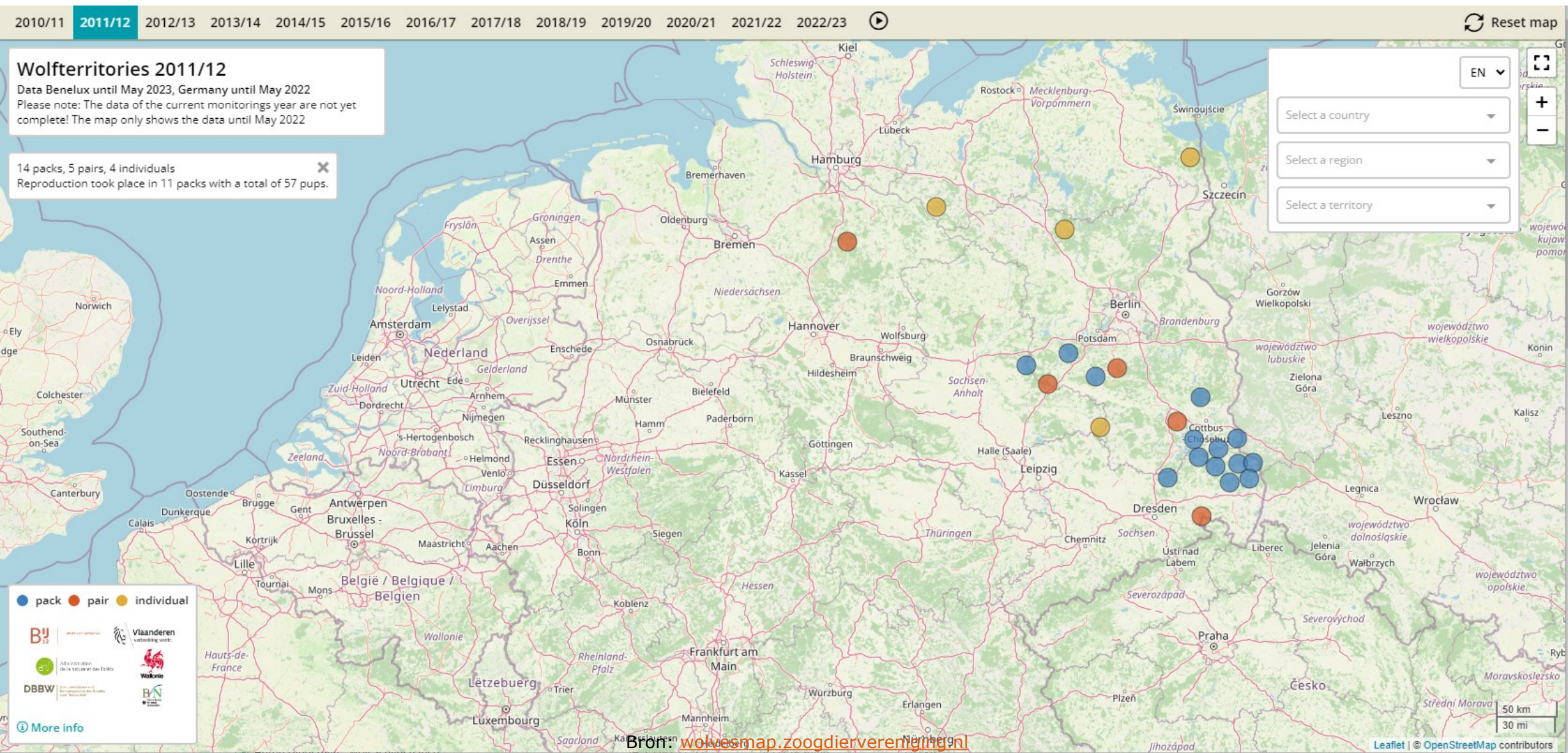
Stelling: wolven zijn hier uitgezet

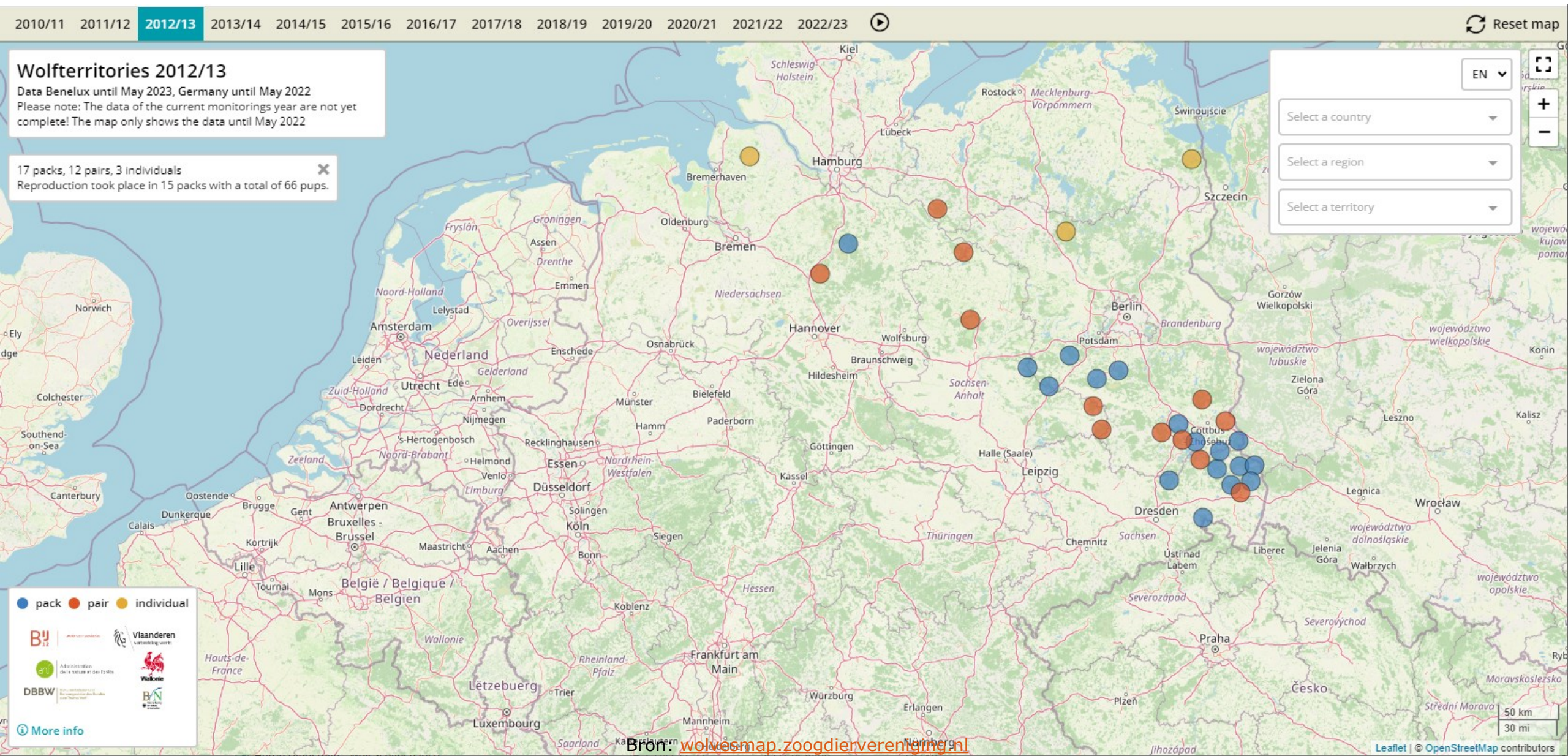
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

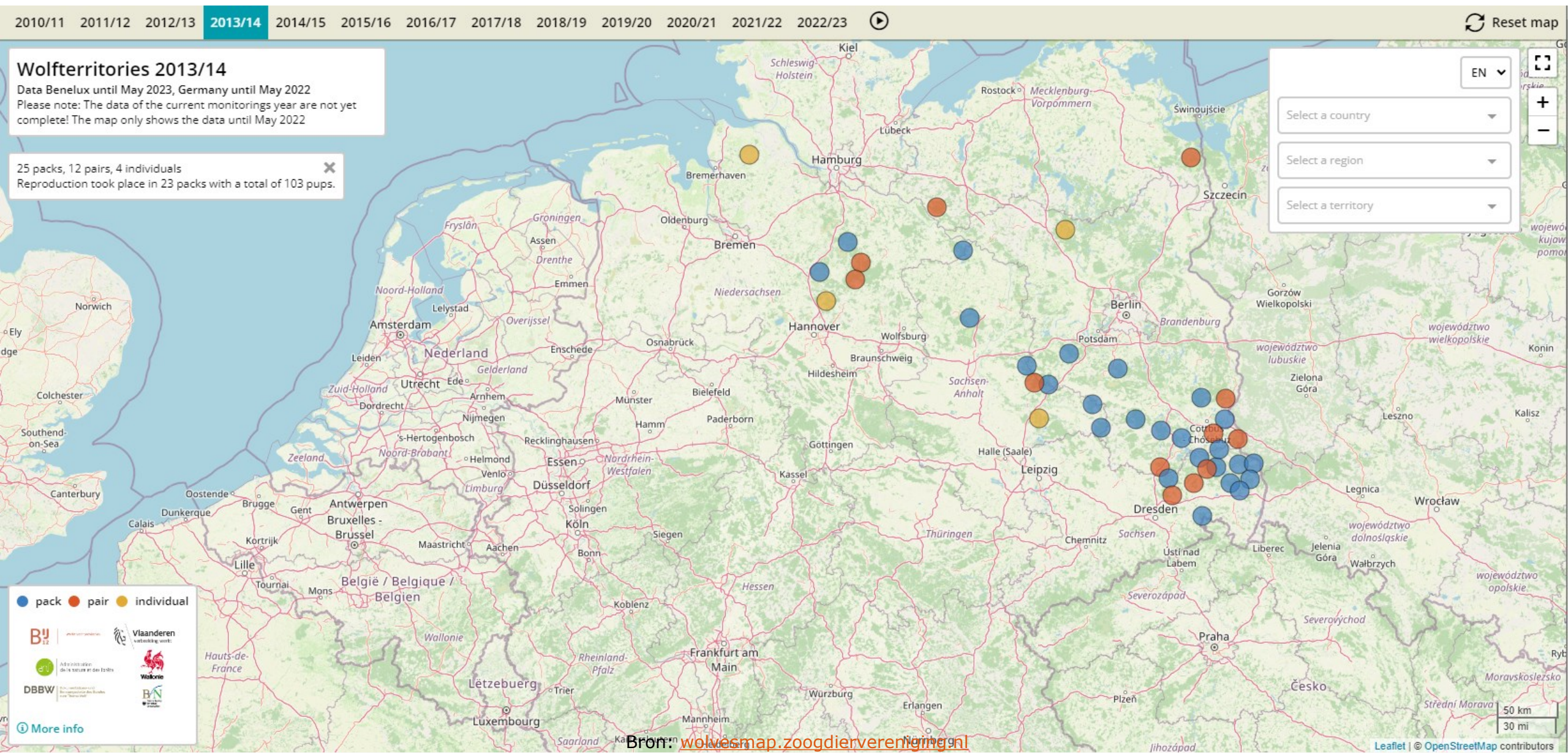
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

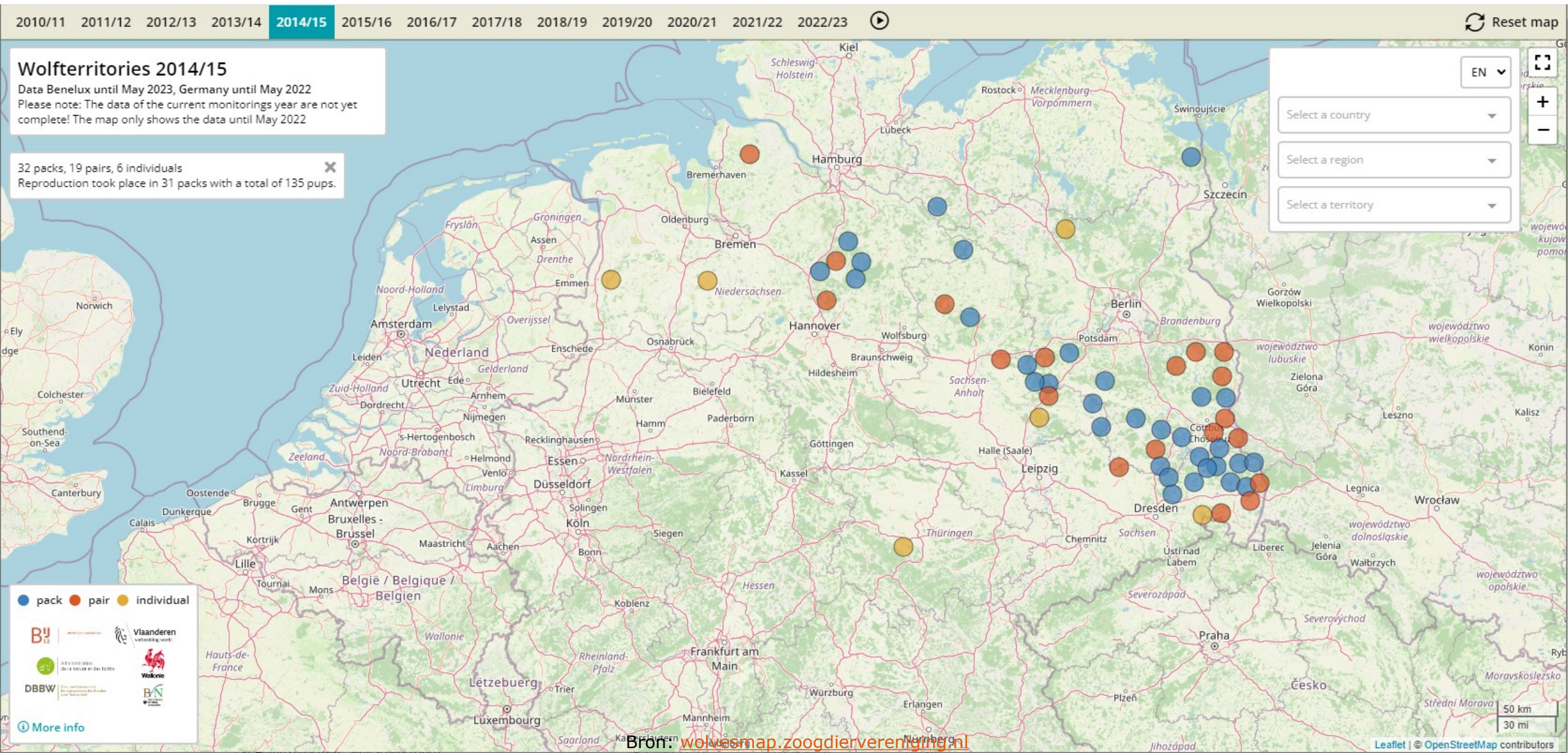
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

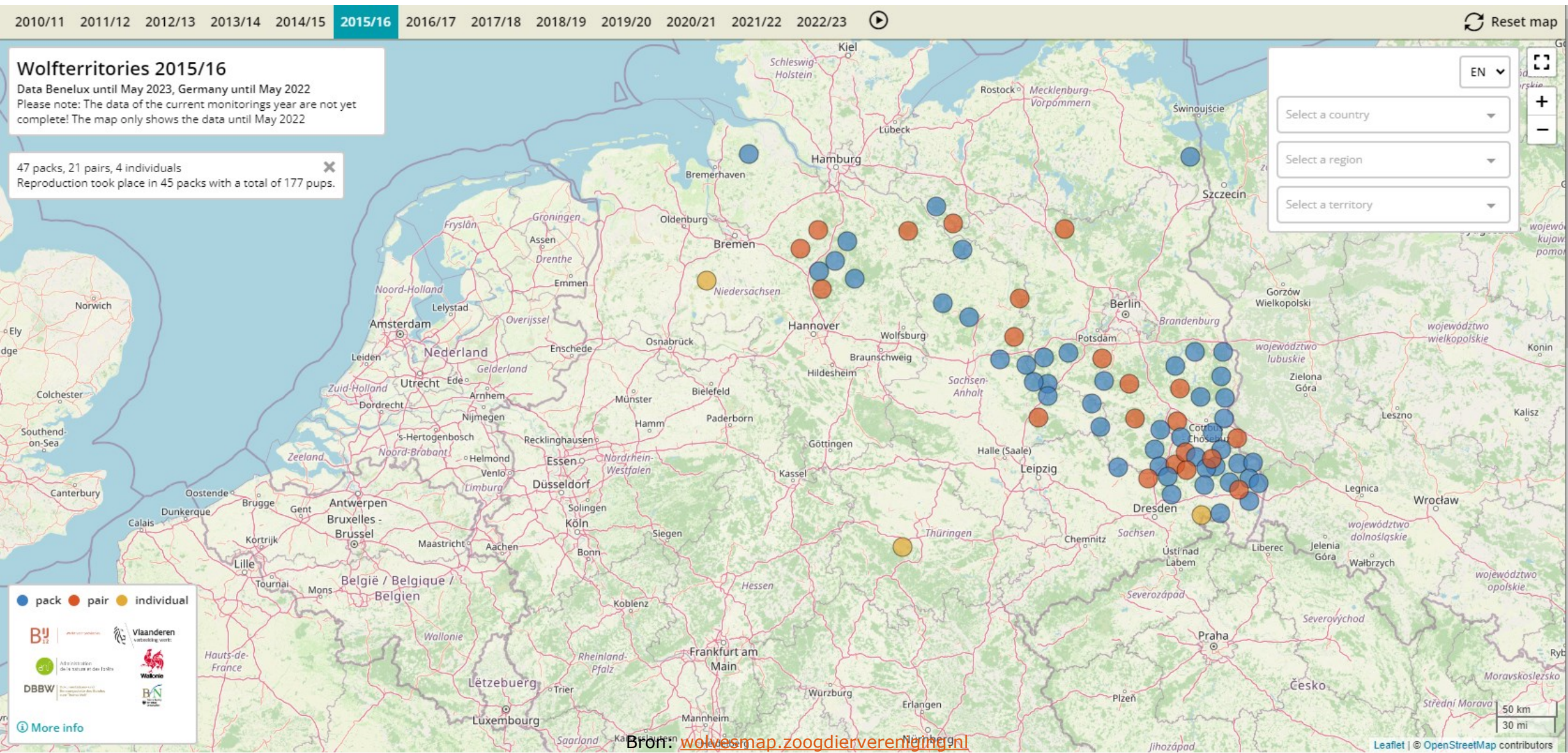
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

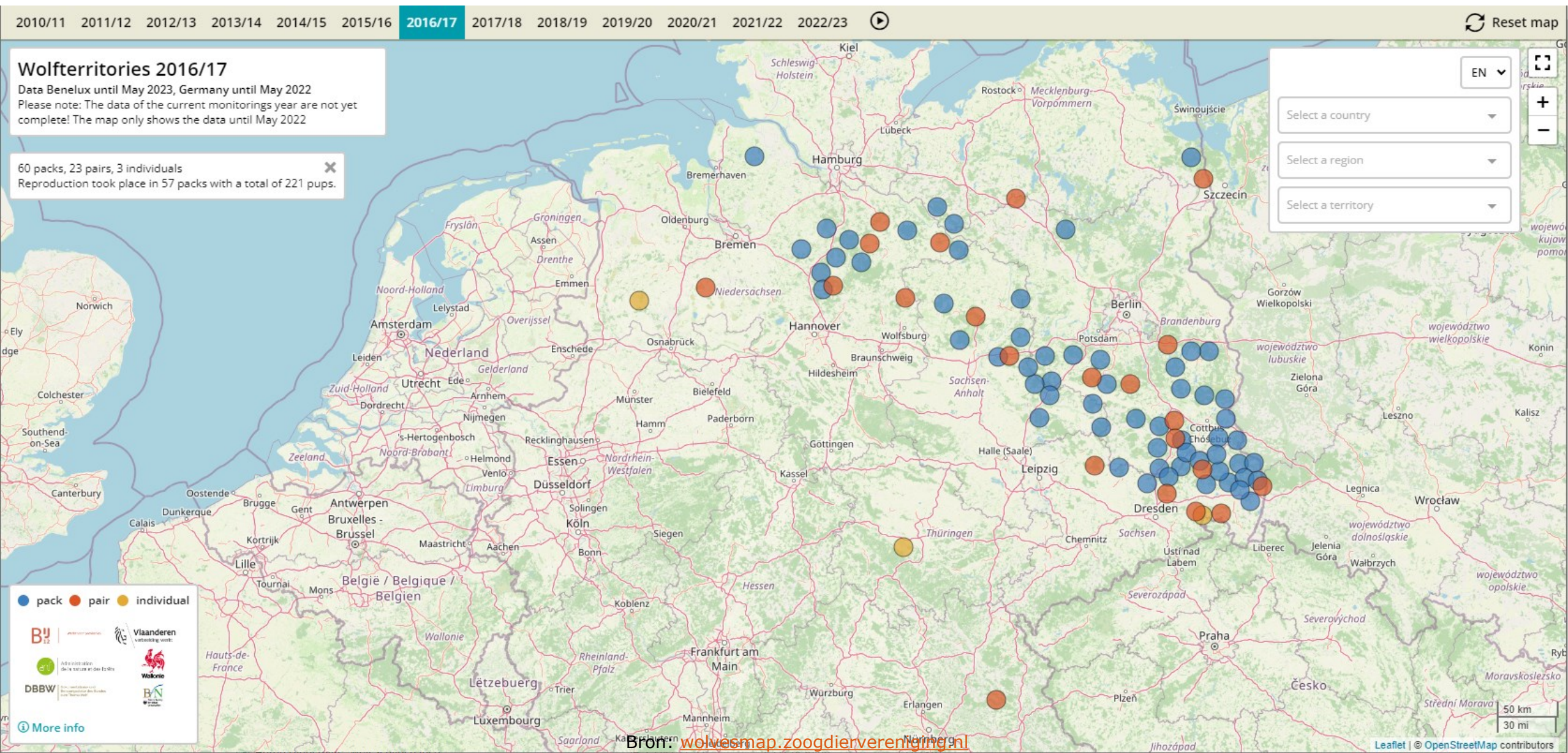
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

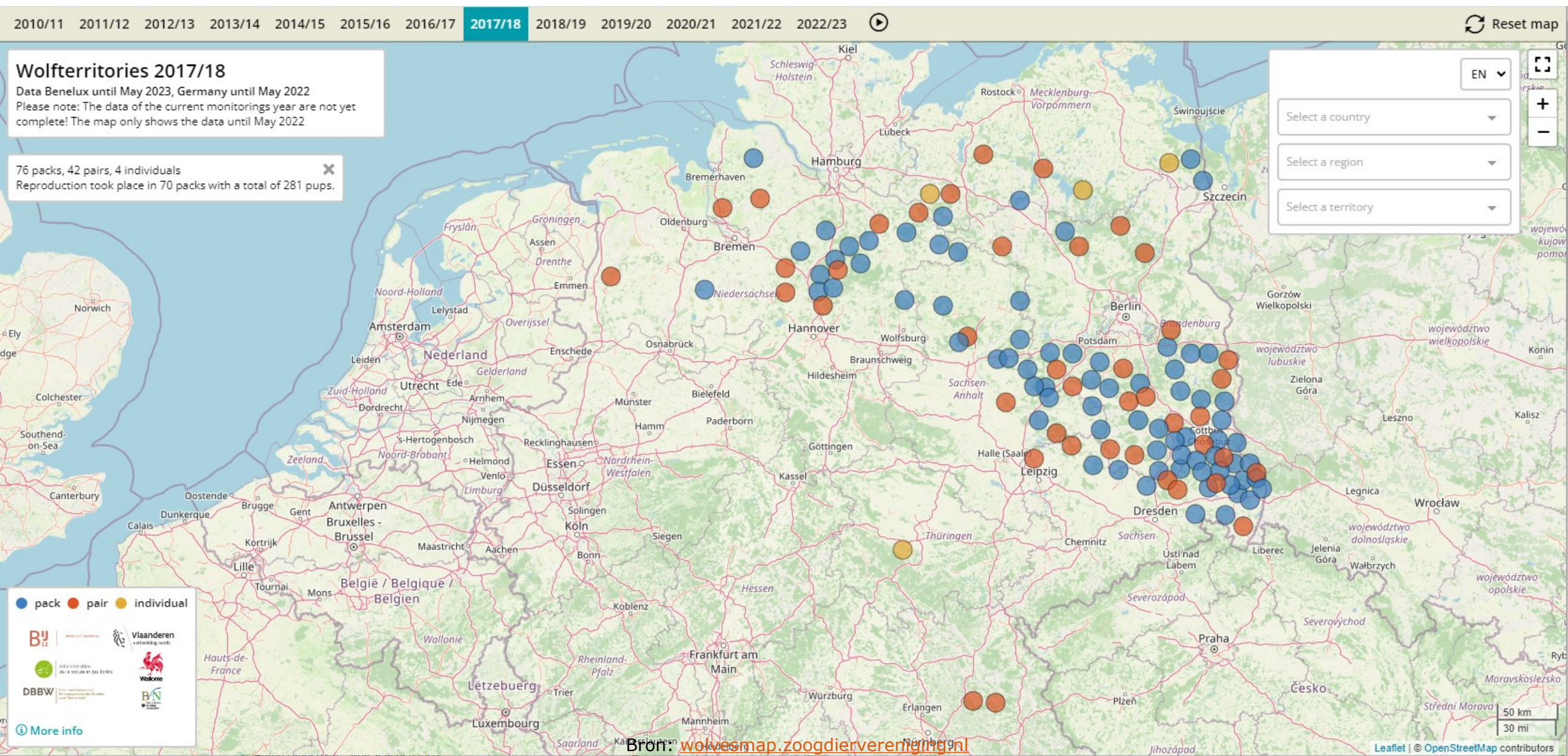
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

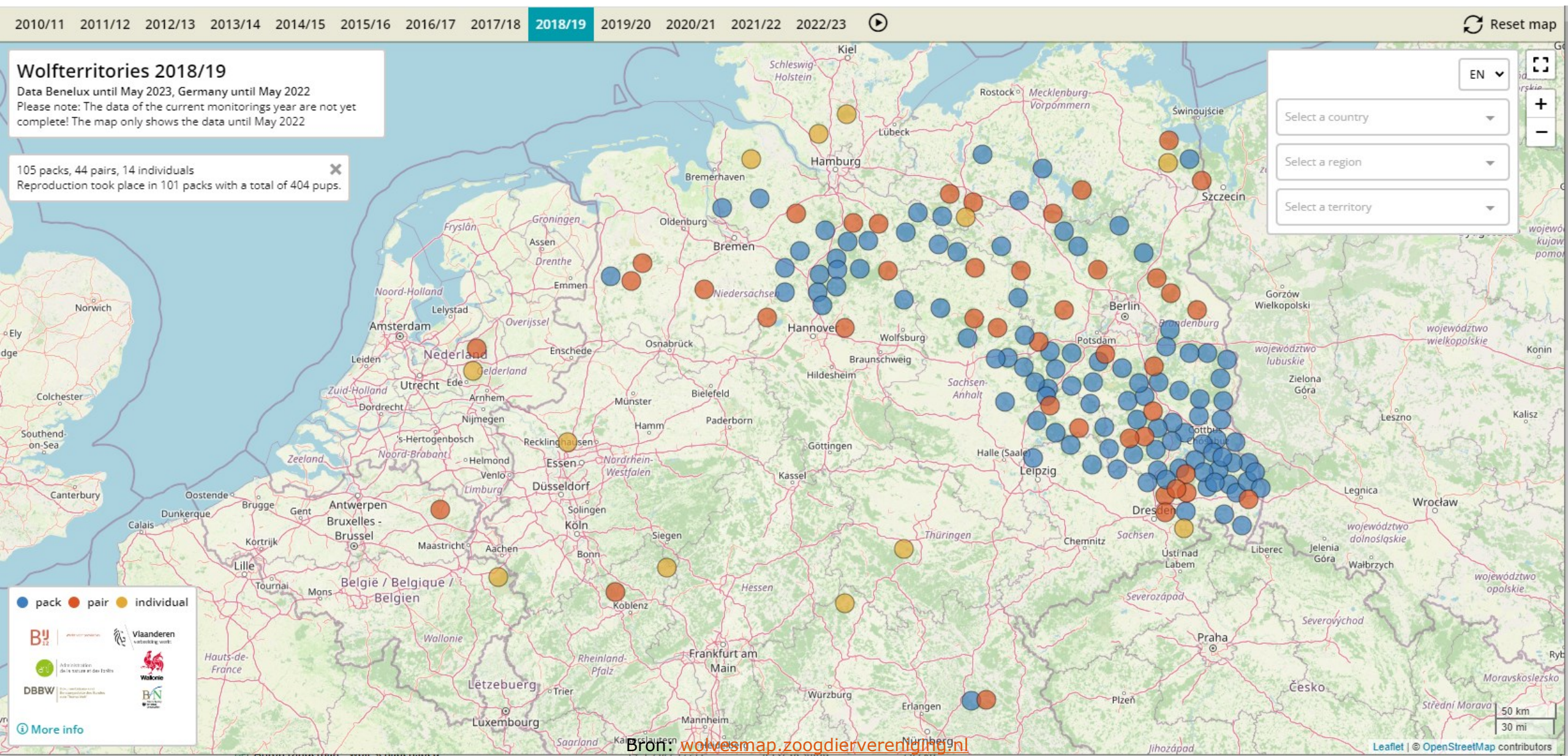
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

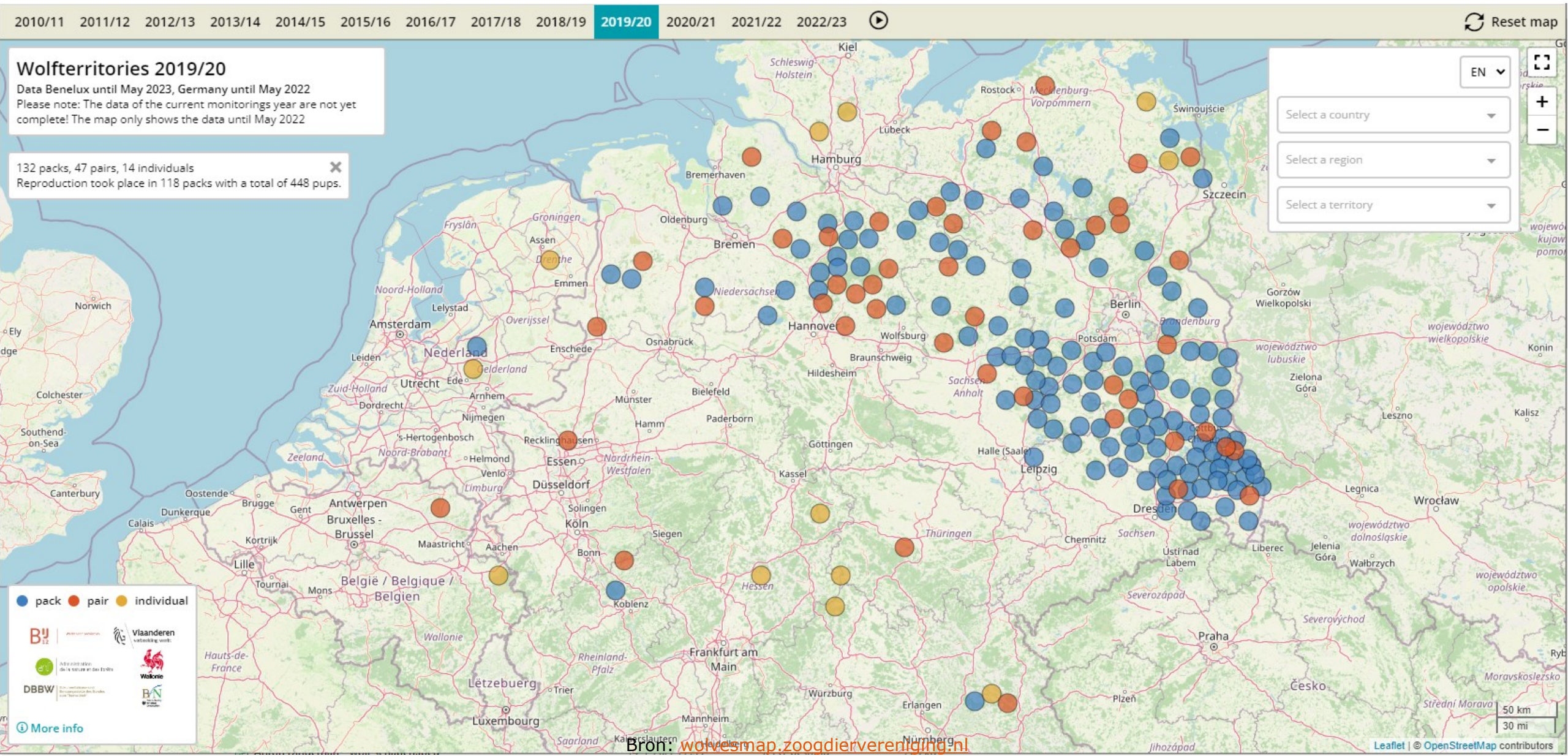
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

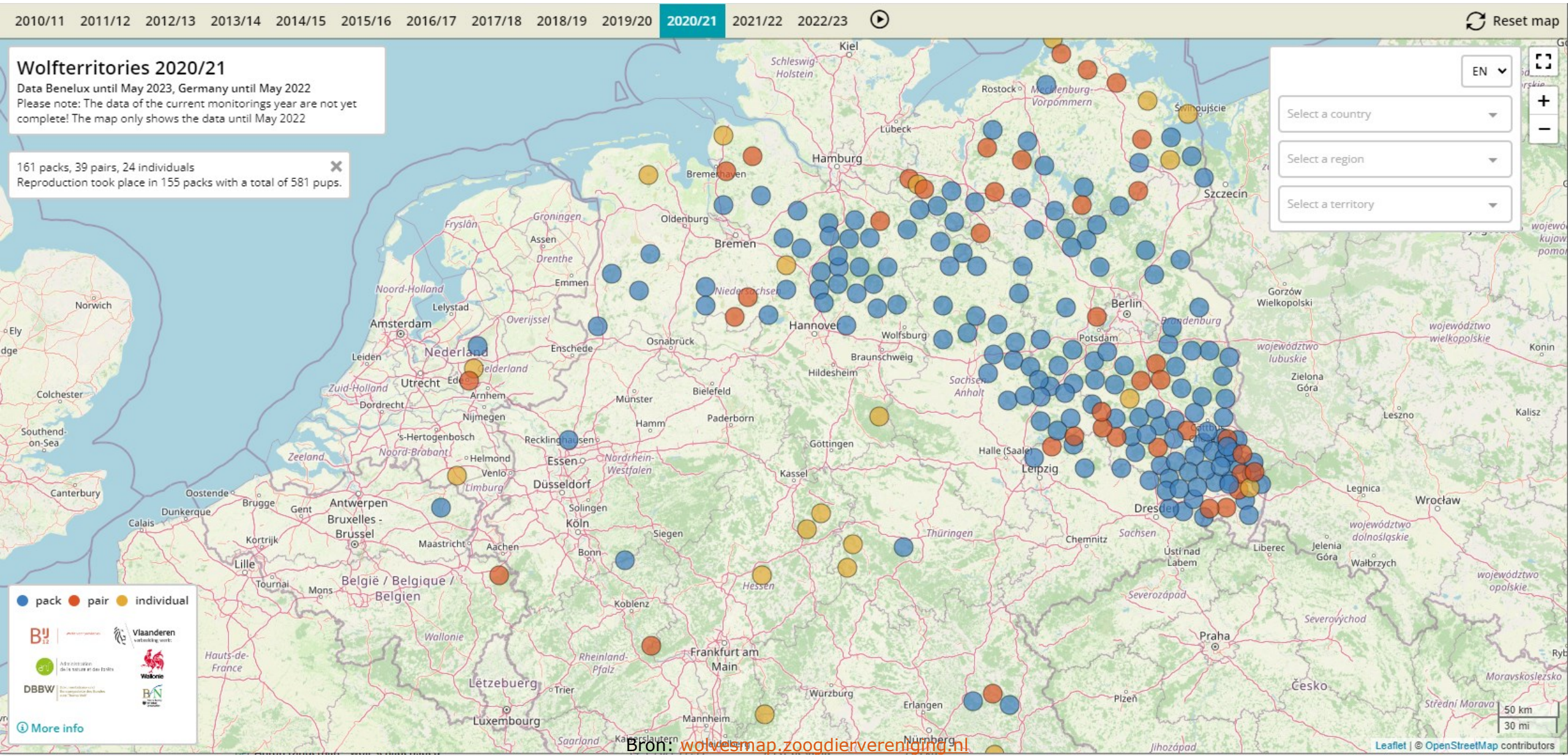
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

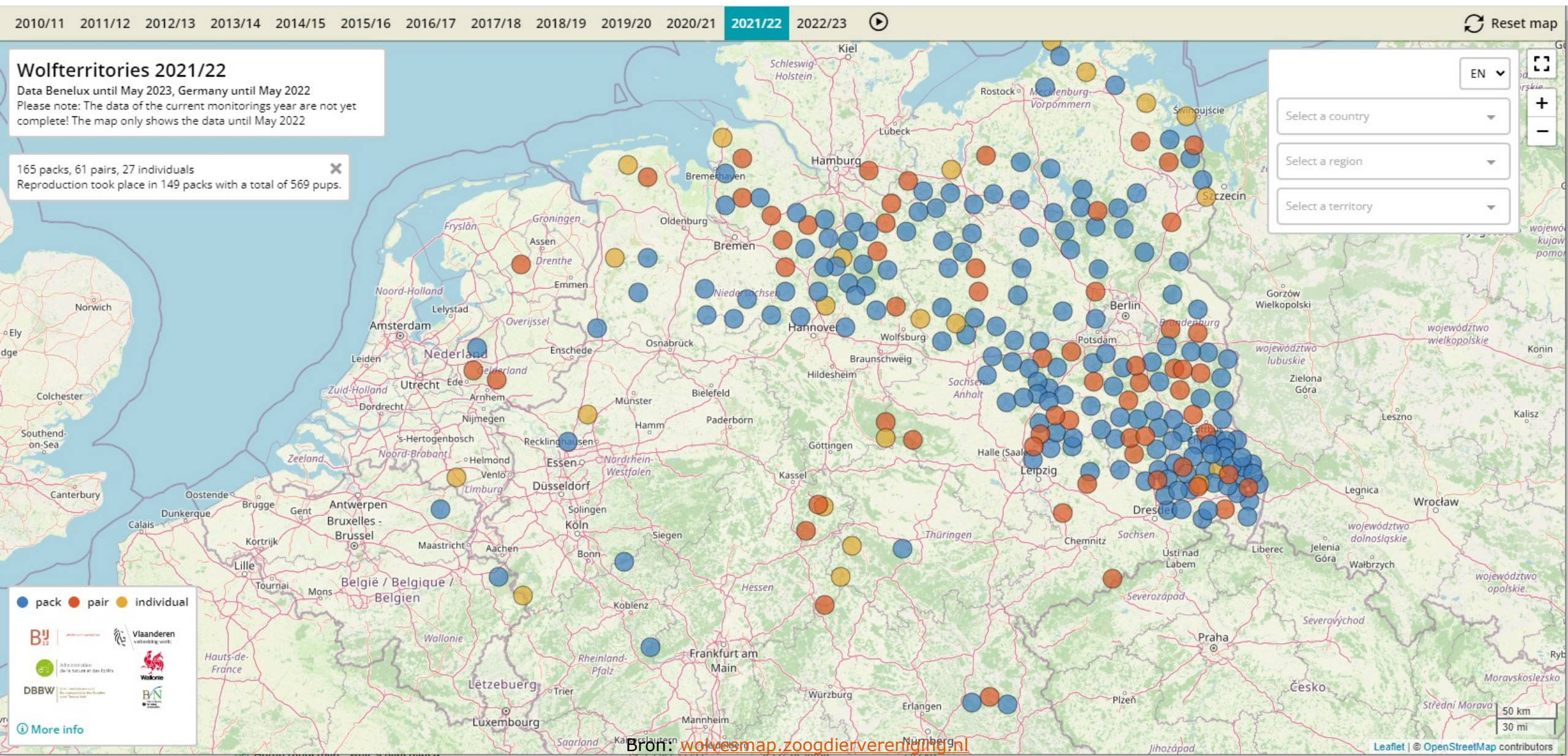
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

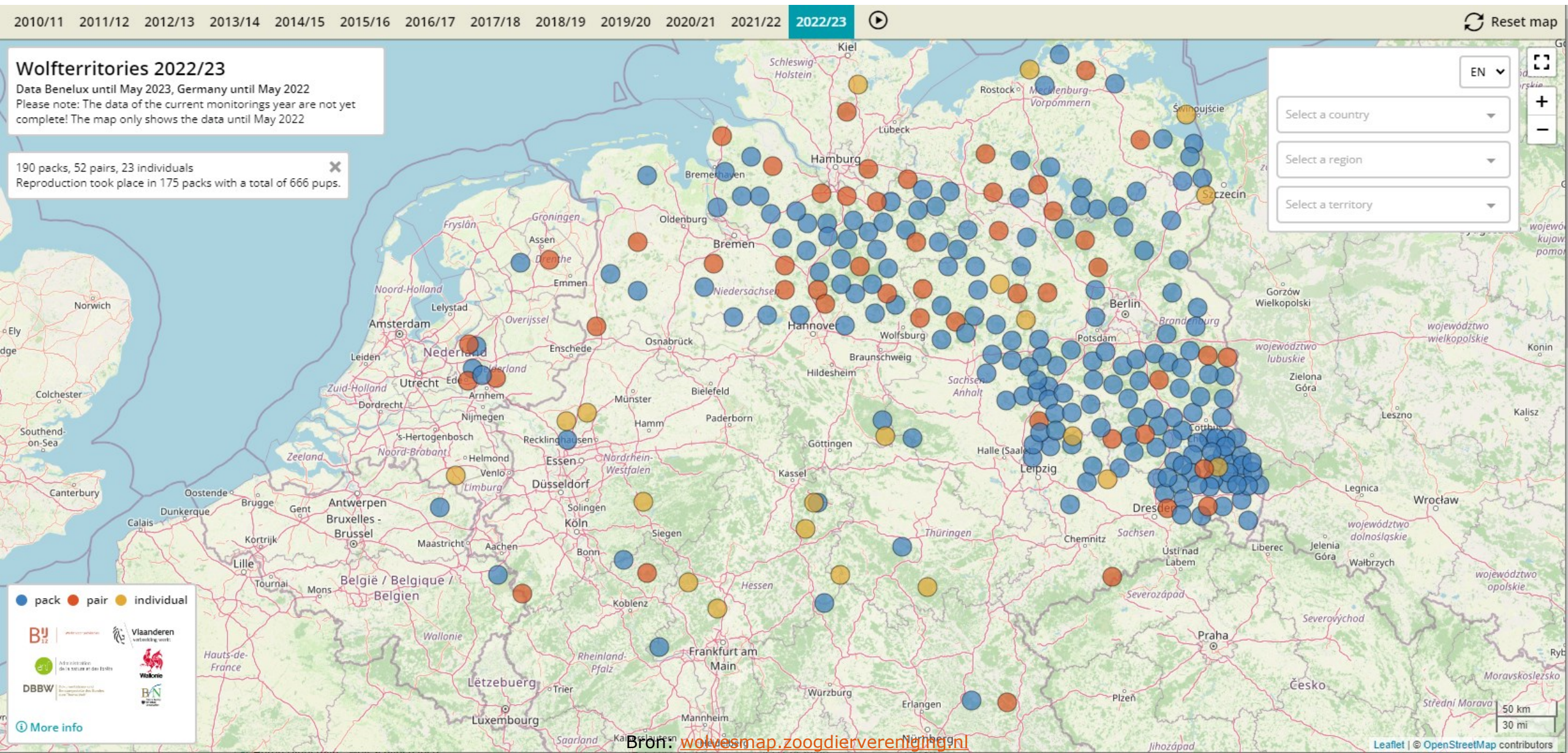
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

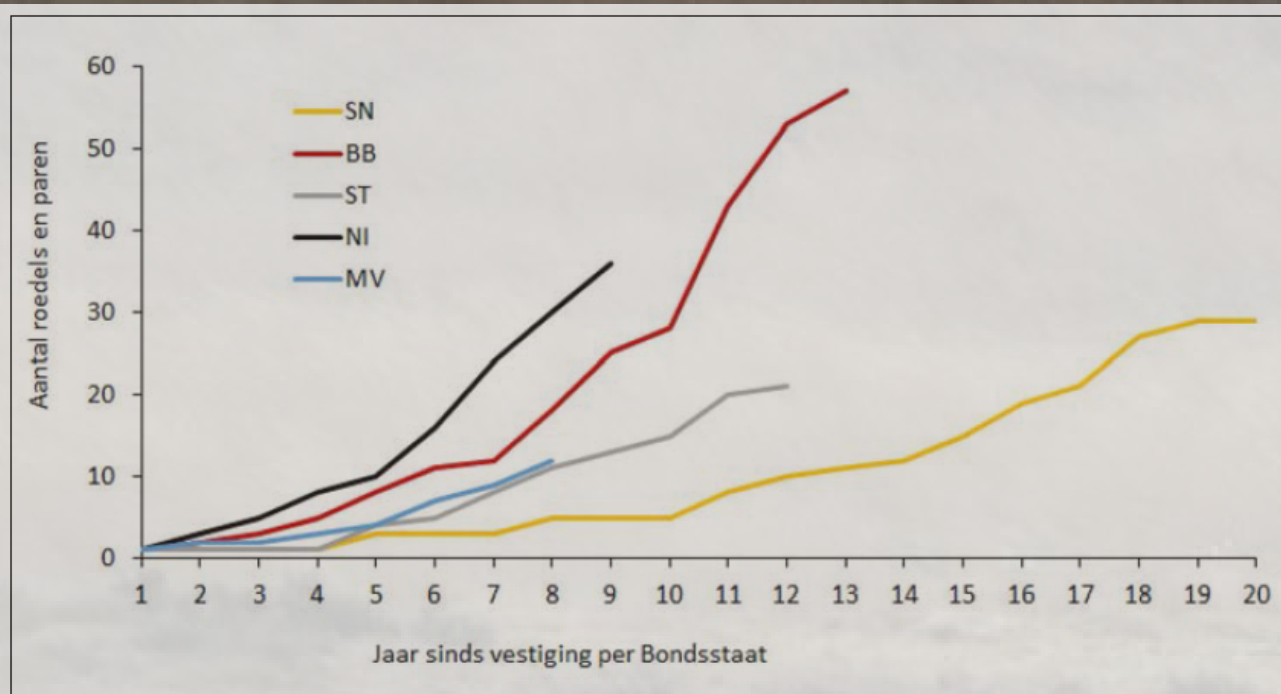
De ontwikkeling in verspreiding vanaf 2010 tot aan 2023

Stelling: als je niets doet wordt het een plaag

Nee, want

- Jachtsucces is limiterende factor
- Voedseldichtheid bepaalt territorium, worpgrootte en overlevingskans
- Bij hogere dichtheden aan wolven is minder voedsel per roedel
- Door voedselschaarste meer onderlinge gevechten, sterfte bij pups en minder pups per worp

Figuur 5.7.1 Populatieontwikkeling in enkele Duitse deelstaten. SN: Sachsen, BB: Brandenburg, ST: Sachsen-Anhalt, NI: Niedersachsen, MV: Mecklenburg-Vorpommern (Bron: Reinhardt et al., 2021).

Wolven schieten vanwege schade werkt averechts

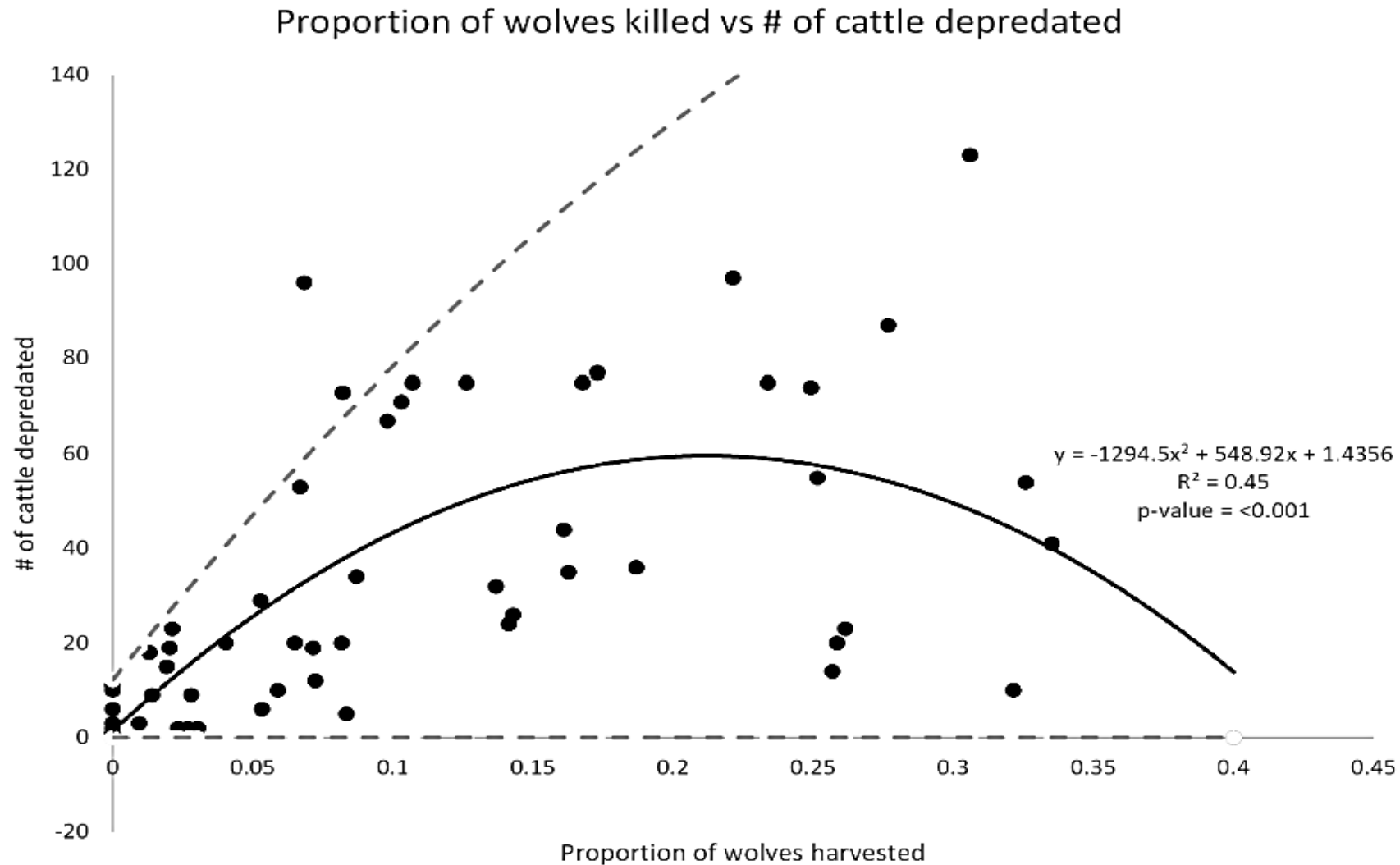

Figure 3. The proportion of wolves killed vs cattle depredated. Proportion of wolves killed the previous year versus the number of cattle depredated the following year. The dashed lines show the upper and lower limits of the 95% confidence interval for the best fit line.

Wolven schieten vanwege schade werkt averechts

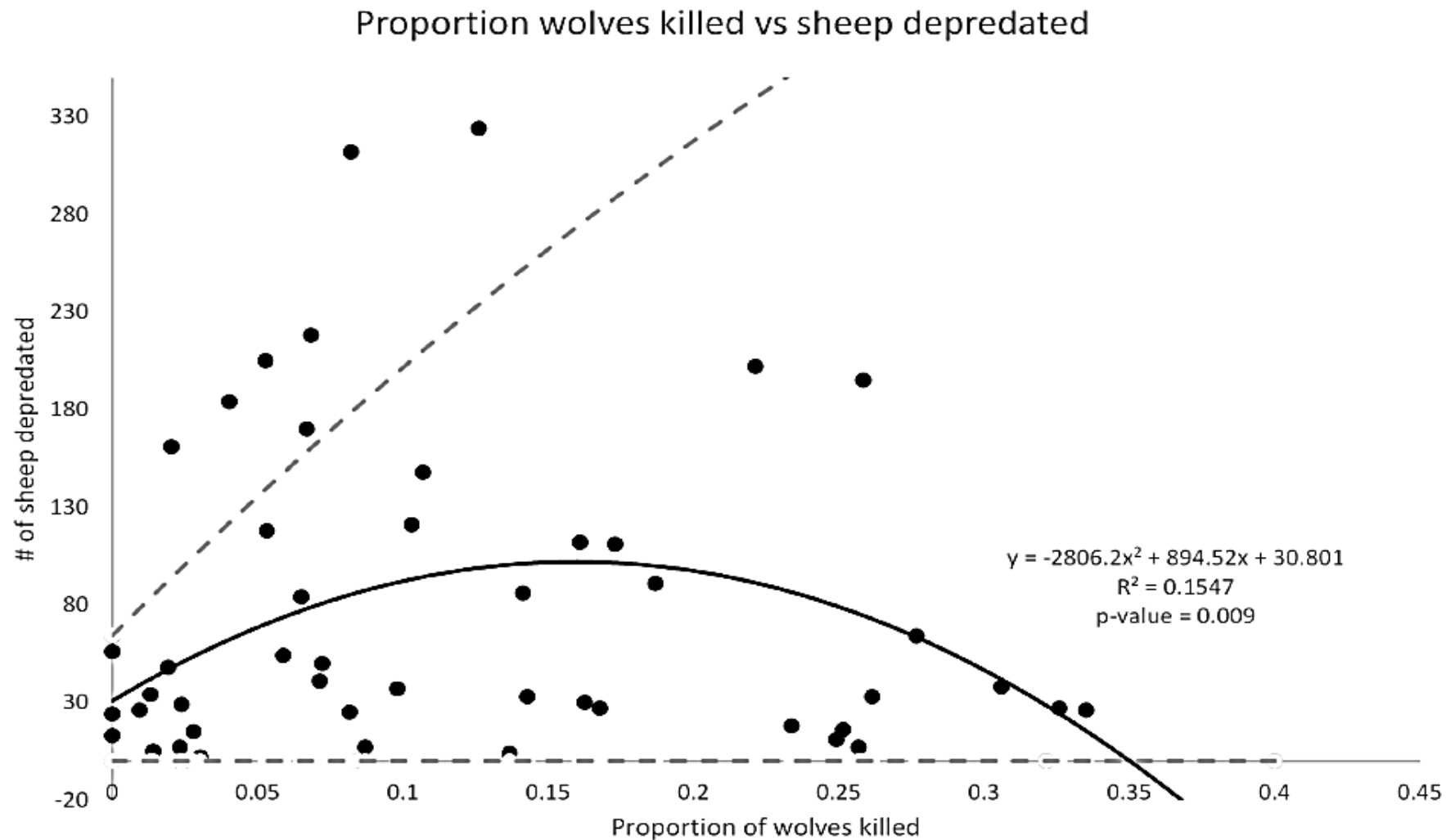

Figure 6. Proportion of wolves controlled versus the number of sheep depredated. Proportions of wolves killed through control methods the previous year versus the number of sheep depredated the following year. The dashed lines show the upper and lower limits of the 95% confidence interval for the best fit line.

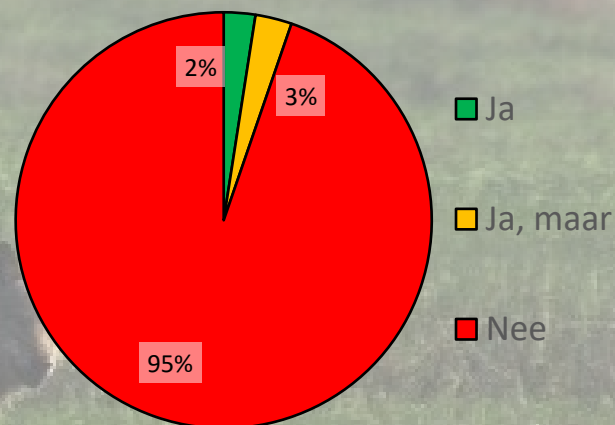
Stelling: wolfwerende maatregelen werken niet

Nederland is niet uniek

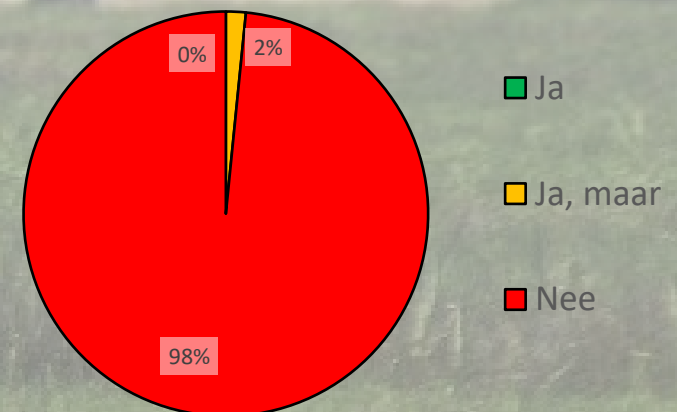
- Elke Europese regio gaat opnieuw een transitie door in de samenleving
- Beschermen van vee is topprioriteit, herders zijn de voorhoede in Nederland
- Als beweidingsbedrijven het nu goed zouden toepassen, dan gaan ze failliet
- Financiële ondersteuning mist op arbeid en kosten hoger dan €25.000
- Extra financiële steun mogelijk via GLB (MinLVVN) en vrijstelling deminimis (Provincies).

Grote rol voor overheid!

Voldoet aan adviesnorm - landelijk
(n=1589)

Voldoet aan adviesnorm – Utrecht
(n=63)

Drie Europese subsidiepotten worden (nog) niet gebruikt

EU funding and large carnivores

The EU provides financial aid which can be used to protect livestock, hives and crops against large carnivores. The measures most commonly funded include livestock guarding dogs, fencing and shepherding. EU funding cannot be used to compensate for damages caused by large carnivores. This can be paid through state aid.

In their [Prioritised Action Frameworks](#) (PAFs), Member States describe their intentions for financing the Natura 2000 network, connectivity and green infrastructure and species measures, including reduction of human wildlife conflict and promotion of coexistence.

Different EU funds can be used for such measures. The most common of these are:

- The [EU LIFE programme](#)
- The [European Regional Development Fund](#) Interreg instrument
- The [EU Common Agricultural Policy \(CAP\)](#), especially the [European Agricultural Fund for Rural Development](#) (EAFRD)

Bron: https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/habitats-directive/large-carnivores/eu-large-carnivore-platform/eu-funding-and-large-carnivores_en

Stelling: wolfwerende maatregelen houden wild tegen

Het gaat in regel niet om nieuwe hekken, maar om aanpassingen

Twee veldstudies in Nedersaksen laten zien:

- Wilde zwijnen worden tegengehouden
- Ander wild moet zich aanpassen, maar kan er doorheen

Stelling: wolfwerende maatregelen houden wild tegen

BROWN HARE

Wolf-deterrent fences: wildlife permeability

Camera observation of pastures

- Study sites: 18 pastures equipped with wolf-deterrent five or six row permanent electric fence with wire in Lower Saxony
- Observation periods: June till October 2021 / December 2022 till July 2023
- Total days of observation: 1292
- Days with evidence of wildlife species on pastures: 406
- Evidence of wildlife species on 17 of 18 pastures
- Total records of wildlife: 573

ROE DEER

Brown hare and roe deer jump through the wolf-deterrent permanent electric fence with six rows of horse wire.

Videos are available at:
www.herdenschutz-niedersachsen.de

PINE MARTEN

RED FOX

RED DEER

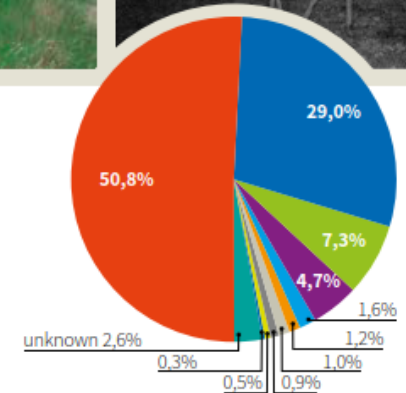
Evidence of wildlife on pastures with permanent wolf-deterrent electric fences through camera traps (n=573)

Brown hare = 291	Raccoon dog = 7
Roe deer = 166	Raccoon = 6
Red fox = 42	Badger = 5
Pine marten = 27	Wild boar = 3
Red deer = 9	Hedgehog = 2

Wildlife presence on pastures before and after construction of wolf-deterrent permanent electric fences by sightings

30 standardized surveys of livestock husbandries in Lower Saxony, which have constructed a wolf-deterrent permanent electric fence within the last few years. 21 of them spotted wolves or signs of wolves in the immediate vicinity outside their pastures. Wolves and wild boars (with three exceptions for piglets) did not cross the fences.

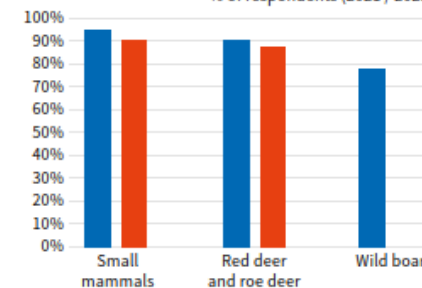
■ Prior fence construction ■ After fence construction

Picture: Timo Nolte

Wildlife sightings on pastures

% of respondents (2021 / 2023)

Herdenschutz Niedersachsen | NABU Niedersachsen
Germany - Sunder 1 | 29308 Winsen/Aller

kontakt@herdenschutz-niedersachsen.de

These studies were funded by
NABU and DVL

www.herdenschutz-niedersachsen.de

Veel van de vraagstukken zijn waarde-gebonden

Dank u voor uw aandacht!

